

Voorwoord

Het boek dat voor u ligt, is bedoeld ter uitvoering in groep 4 van het basisonderwijs.

Handvaardigheid is niet alleen een gezellige les, waarmee de taal- en rekenactiviteiten onderbroken worden. Handvaardigheidslessen zijn bij uitstek geschikt om kinderen technieken en beeldaspecten bij te brengen.

Durf een stapje verder te gaan, laat de kinderen in aanraking komen met materialen die niet alledaags zijn. Laat ze ervaren en leren tegelijk!

Dit boek bevat een programma voor een heel schooljaar. De lessen zijn verdeeld in lestijden, maar u kunt dit natuurlijk aanpassen naar eigen inzicht. Iedere groep is anders. Kijk goed naar het tempo van de groep en speel hier op in. Stel eisen, maar geef de kinderen ook de tijd om een werkje naar tevredenheid af te ronden. Zelfs al kost dat soms een extra les!

U zult merken dat sommige lessen vrij eenvoudig zijn en vooral gebaseerd zijn op reproduceren. Andere lessen vergen juist veel eigen fantasie, oplossingsgericht denken en creativiteit. Dit is een bewuste keuze. In mijn ervaring werkt juist de afwisseling van deze twee voor zowel de leerlingen als de leerkracht erg goed.

Op de volgende vier pagina's vindt u de opbouw in leerlijnen over de groepen 3 t/m 8. In de kolommen staan cijfers, deze cijfers staan voor de bijbehorende les uit dat leerjaar. U kunt zo eenvoudig zien wanneer welke techniek, welk materiaal en welk beeldaspect (weer) aan bod komt.

De getekende beschrijving van iedere les kunt u ook als stappenplan voor de kinderen gebruiken. Kopieer het op A3-papier en hang het op in de klas. Op deze manier worden de kinderen visueel ondersteund als ze even de volgende stap niet meer weten. Zo heeft u zelf meer ruimte om de kinderen te ondersteunen.

Tot slot wil ik Eelke Schuurbijs enorm bedanken voor het maken van de illustraties!

Heel erg veel knutselplezier en maak vooral 'Tijd voor Handvaardigheid'!

augustus 2013

Lydia Schuurbijs

Leerlijn technieken / materialen

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Klei	13	27-29	28-29	5-6	25-26	35-36
Brooddeeg	33-34	8-9	22-24	16-17	19-20	3-4
Boetseren - plat/ halfruimtelijk werken - 3D werken - holle vormen maken - uit één stuk werken - losse delen samenvoegen - (textuur) inkrassen - mallen gebruiken - mensfiguur maken - dierfiguur maken	13, 33-34 13 33-34 33-34	8-9 27-29 8-9,27-29 8-9 33-34	22-24 28-29 22-24,28-29 28-29	16-17 5-6 5-6 5-6,16-17 5-6,16-17 16-17	19-20 25-26 25-26 19-20 25-26 25-26	3-4 35-36 35-36 3-4 3-4,35-36
Draad/Touw - vingerhaken - pompoms - kwastpoppen - borduren - rijgen - naaien - plakken - knopen - lussen maken	30-32 37-38 15-16	37-38 10-12 23-25 6-7, 21 10-12,37-38	30-31 13-14,32-33 5-6,13-14, 30-31,32- 33,34 5-6	30-31 32-33 37-38 13,32-33 37-38 21	31-32 8-9, 21-24, 27-28,34-36 31-32	5-7 32-34 14
Vilt/Stof - stof-maché - knippen - applicatie - patroon spelden - tekenen	15-16 1-2, 30-32 8	6-7 23-25 23-25 15	25-27	14-15 10-11 10-11 10-11	21-24 8-9,21-24, 34-36,37-38 5-6 34-36	21-22 32-34
Stof/Papier/Karton - weven - vlechten - tamponneren/sjabloneren - afdrukken van verf - gebruik van mallen	29 12, 28	30-31 36 6-7,27-29 1 2-3,13,20, 23-25	20-21 35 1 2-4,7,11	20 28-29	5-6 29-30 11	12,19-20,32- 34

Papier/ Karton /Hout - toepassen van plakranden - spatten - ecoline blazen - krullen - halfruimtelijk - 3D (ook karton) - scheuren - papier-maché - vliegerpapier - sitspapier - crêpepapier - zijdevloei papier - vouwen - kreuken - inpakken - snijden - gelijke stroken knippen - omklaptechniek - diepte creëren plat vlak	36 11,17-18, 23-24,26-27 29,35 3,7 4 9-10,20-22 23-24,28 4,19 3, 35 23-24,26-27 29	2-3 32 2-3,10-12 14,22 4-5 16-19 4-5 10-12 2-3 2-3,8-9, 10-12, 32	35 8-10,11, 37-38 2-4, 15-17 7, 11,37-38 8-10 7, 36	1-2,12,35-36 3-4,14-15, 18-19 7-9 28-29 35-36 3-4 34	11 1-2,12-15 11 3-4 33 1-2 21-24,27-28 7 10	15-18,19- 20,37-38 8,13,15- 18,19- 20,23,37-38 1-2 24-27 8,37-38 13 24-27,28-31 37-38 23
Constructies/Verbanden - scharnierconstructies - halfsteensverband - bewegende delen	14		12			15-18 12
Gips - gieten - verband			18-19	22-24	16-18	9-11
Hout					12-15	28-31
IJzerdraad/Chenilledraad	5-6		22-24		8-9	3-4
Overig - basis maken voor papier-maché - speksteen - linoleum - natuurlijk materiaal - pitriet - eieren uitblazen - playmaïs - mozaiek - pasta - ecoline (afstoottechniek) - gekleurd zand - poedersuikerlijm - rietjes - piepschuim	25 8	16-19 26 33-34 15 35	2-4 12 34	7-9 13 14-15 21 25-27 14-15	27-28 29-30 37-38	

Leerlijn beeldaspecten

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Vorm - geometrische vormen - organische vormen - gezicht - lichaam - symmetrie - letters - omtrek /contour - samenvoegen - herhalen - groot/klein - hoekig - eivorm - stippen - rond/hoekig - rond - vereenvoudigd - vormverandering - spiegelbeeld - spiraal - binnen- en buitenvorm - hartvorm - silhouet - functionele vormen - dierenlijf - verhouding - abstract	7, 13, 19,25,30- 32,33-34 4,5-6 11 1-2 9-10 9-10 12 1-2, 12,13,14 3 5-6 17-18, 19 20-22 20-22 35 7	10-12, 33-34,36 10-12,13,32 2-3, 20,32 21,35 22 10-12,36 13,27-29 8-9,13,15, 20, 21,23-25 14	12,20-21,34 5-6,37-38 28-29/30-31 13-14,32-33 35,36,37-38 8-10 1 5-6 8-10,11 22-24	13,20,25- 27,34 5-6,28-29 12,16-17 25-27 12 18-19 21 25-27,32-33 14-15 1-2,10- 11,12,35-36 18-19 14-15 12 5-6 3-4,7-9 12	21-24,33 7 8-9 7 10, 37-38 31-32 1-2,27- 28,37-38 29-30 3-4,5-6,7,11 10 25-26	13,15-18,19- 20,23 8 3-4,12,21- 22,35-36 3-4 13 14,19-20 1-2 24-27 5-7 23 15-18 15-18 9-11
Ruimte - plaatsing o.h. vlak/i.d. ruimte - horizon - centreren - overlap - plattegrond	13	26 4-5,15,21	37-38 1,36 35	12 35-36	5-6	37-38 15-18
Kleur - huidskleur - herfstkleuren - gevoelswaarden - realistisch - expressionistisch	1-2, 9-10 5,6 7,15-16,17- 18, 20-22, 23-24,28 11,25,33-34 25,33-34	6-7,8-9 10-12,22 16-19,26,27- 29 16-19,26	28-29 5-6,7 18-19,32-33 2-4	5-6 18-19,22-24 7-9	5-6 16-18,19-20 25-26	24-27,37-38

Kleur (vervolg) - zacht/fel - primair - pastel - karakterversterkend - mengen - opvallend - nuances - secundair - contrasten - combinaties - negatief - koud/warm - kerst	8 19 20-22 36 3	14 33-34,36 14,22,35 13 4-5 4-5,27-29 33-34,36	18-19 34 18-19 2-4 15-17	21 34 21 7-9,10-11 5-6,21 34 1-2 20,30-31	19-20 19-20 7 8-9 27-28 10 34-36 7	12 8 9-11 12 12 5-7,19-20,32-34 1-2 3-4 14
Licht	23-24,28	22	7,11,37-38	12,14-15,28-29	11	8,13,14,37-38
Textuur - stoffen - bobbels - geboetseerd - nabootsen - ingekrast - zacht - glad - ribbels - korrelig/ruw - reliëf - kreukels - draad	15-16 33-34 30-32	23-25,30-31 6-7 16-19 8-9 27-29,33-34 33-34 20,35	 2-4,7 30-31 22-24,28-29 12 18-19	 16-17 5-6 3-4,22-24	34-36,37-38 25-26 12-15,19-20,27-28 12-15,16-18 1-2	21-22,32-34 3-4,35-36 24-27,28-31 9-11,28-31 24-27 14
Compositie - patroon - verdelen - zelf bedenken - functionele plaatsing - naar een voorbeeld - spiegelbeeld - afsnijding	12, 15-16 19 23-24,35 14 26-27	 6-7,21 16-19 33-34	 8-10,25-27,34,36	21,25-27,37-38 18-19,25-27,37-38 5-6	3-4 3-4,10,16-18,29-30 7	32-34 28-31 15-18,21-22,35-36 15-18,24-27
Lijn - lijnenspel - strepen - doorgetrokken - rond/hoekig - golvend - horizontaal/verticaal - schuin - rafelig	19,29,36 20-22 37-38 36	15,22 1,37-38 37-38 6-7 30-31	1,20-21 13-14,32-33 25-27,37-38	13,14-15 21 12,32-33 20 20,37-38 35-36,37-38	3-4 5-6,7,10,31-32 33 33	5-7,13,14,23 9-11 23 1-2
Vlakkvulling	4,5-6,8,12,17-18,35	1, 4-5,32,33-34	7,15-17,32-33	1-2	1-2,21-24,31-32,37-38	1-2,19-20,21-22

Inhoud groep 4:

- Les 1)** Een afdruk maken van een tekening in verf
- Les 2)** Kikkers maken van papier
- kikkers knippen, vouwen en vastplakken, starten met versieren
- Les 3)** *- kikkers versieren met bloemen, wier, ogen e.d.*
- Les 4)** Een bloemenveld maken met een achtergrond van vliegerpapier
- de horizon tekenen en de achtergrond beplakken met vliegerpapier
- Les 5)** *- op de horizon bloemen of herfstbomen maken*
- Les 6)** Een collage maken van stof-maché
- in lijm besmeurde stof om karton plooien en je naam met draad maken
- Les 7)** *- het doek verder versieren met draad en verf in herfstkleuren*
- Les 8)** Werken met brooddeeg
- iets maken van de herfst, platte paddenstoel, egel, blaadje bijv.
- Les 9)** *- het werkje beschilderen en een bakje vouwen om alles in te doen*
- Les 10)** Pietjes maken van wc-rolletjes
- het lijfje maken, het hoofd en beginnen aan de armen/benen
- Les 11)** *- armen en benen afmaken, handjes knippen en schoenen vouwen*
- Les 12)** *- het gezicht afmaken, krullen, lijfje versieren e.d.*
- Les 13)** Rendieren maken van hand- en voetafdrukken
- Les 14)** Engeltjes maken van kartonnen bordjes
- Les 15)** Met witte wasco een wintertekening maken op stof
- Les 16)** Fantasiedieren maken
- de vorm samenstellen van kosteloos materiaal en tape
- Les 17)** *- de vorm bedekken met papier-maché*
- Les 18)** *- de vorm afmaken met papier-maché*
- Les 19)** *- de dieren schilderen*
- Les 20)** Maskers maken van karton (kat of muis)

Les 21) Tekening met draad

Les 22) Holle paaseieren maken van stroken

Les 23) Moederdag: geurzakje maken

Les 24) - *geurzakje afnaaien*

Les 25) - *geurzakje versieren en inpakken*

Les 26) Playmaïs (vogelnestje)

Les 27) Vaderdag: "toffe peer" kleien

Les 28) - *peer schilderen*

Les 29) - *peer inpakken*

Les 30) Lapjes maken van weefkarton

Les 31) - *lapjes afmaken*

Les 32) 3D-kaart maken (met bekje)

Les 33) Werken met pasta (vlinders)

Les 34) - *het werkje schilderen*

Les 35) Zandschilderij maken

Les 36) Vlechten (vogels)

Les 37) Borduren

Les 38) - *borduurkaart afmaken*

mijn eigen postzegel

Benodigdheden per leerling:

- een wit A4-tje
- plastic
- brede kwast of roller
- verf
- wattenstaafje
- achtergrondpapier
- schaar
- potlood
- tijdschriften
- lijm

Omschrijving van de opdracht:

- 1) De kinderen hebben een wit A4, met daarop een stuk folie, vastgeplakt met tape. Hierop beschilderen ze ter grootte van een A4 een vlak.
 - 2) Nu tekenen ze met een wattenstaafje iets op het vlak.
 - 3) Het witte papier halen ze nu onder de folie vandaan.
 - 4) Deze drukken ze op de beschilderde folie.
 - 5) Nu halen ze het papier eraf en laten ze dit drogen.
- Tip)** Laat ze kleine halve cirkels van de rand van het achtergrondvel afknippen, zo wordt het een echte postzegel.

Nadere toelichting op basis van doelen:**De kinderen kunnen werkstukken maken:**

- 0 op basis van gericht waarnemen
- 0 op basis van innerlijke voorstelling
- X met een communicatieve functie -> over jezelf vertellen
- 0 met een gebruiksfunctie

De kinderen kunnen de volgende beeldaspecten gebruiken in hun werkstuk:

- 0 vorm :
- 0 ruimte :
- 0 kleur :
- 0 licht :
- 0 textuur :
- 0 compositie :
- X lijn : ze maken een tekening van doorgetrokken lijnen
- X vlakvulling : zorg voor een goede vlakvulling

De kinderen onderzoeken beeldende mogelijkheden en werken met:

- X het afdrukken van verf

De kinderen kunnen hun werk vergelijken met de gestelde opdracht en de invulling van die opdracht door anderen, ze doen dit op basis van:

- 0 vorm
- 0 materie
- X betekenis -> Wat heb je over jezelf verteld?